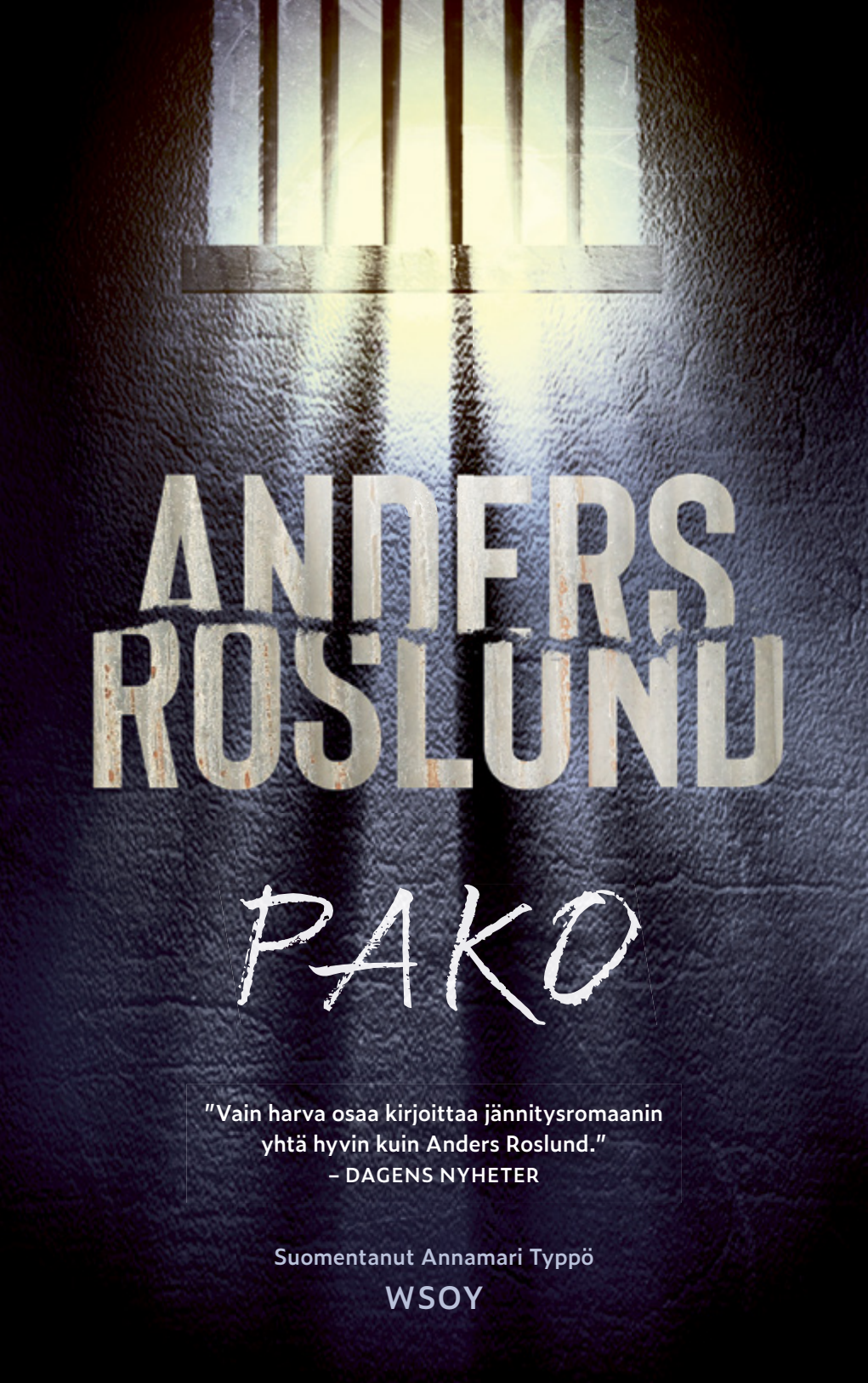

ANDERS ROSLUND

PAKO

"Vain harva osaa kirjoittaa jännitysromaanin
yhtä hyvin kuin Anders Roslund."

– DAGENS NYHETER

Suomentanut Annamari Typpö

WSOY

ANDERS ROSLUND

PAKO

SUOMENTANUT | ANNAMARI TYPPÖ

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ
HELSINKI

ENSIMMÄINEN PAINOS

RUOTSINKIELINEN ALKUTEOS

Fly

COPYRIGHT © ANDERS ROSLUND 2024

PUBLISHED BY AGREEMENT WITH SALOMONSSON AGENCY

SUOMENKIELINEN LAITOS © ANNAMARI TYPPÖ JA WSOY 2025

ISBN 978-951-0-51212-8

PAINETTU EU:SSA

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ

LÖNNROTINKATU 18 A, 00120 HELSINKI

TUOTETURVALLISUUTEEN LIITTYVÄT TIEDUSTELUT:

TUOTEVASTUU@WSOY.FI

HÄN HALUAA KATSOA miestä silmiin tuhotessaan tämän.

Ensimmäinen potku osuu ohimoon.

Seuraava keskelle poskea.

Hän tarttuu ryppyiseen takkiin ja ohuisiin hiuksiin, kiskaisee laihan ruumiin asfaltilta, painaa vanhuksen pään voimalla alas samalla kun kohottaa jalkaansa ja antaa polvensa tehdä selvää miehen uurteisista kasvoista.

Paskiaisen ei olisi pitänyt kutsua poliisia.

RAIVO.

Hän ei tiedä, mistä se tulee. Se vain on aina ollut olemassa. Hän on kantanut sitä mukanaan kaikkialla ja ollut vihainen.

Nyt hän vie sen mukanaan sisään.

Suureen saliin, jossa jokainen askel kaikuu ja seinät ovat toisesta ajasta peräisin olevaa jyrkää ruskeaa puuta. Katto on korkealla, ilma haisee tunkkaiselta, ja kadulla autot ajavat ohi eikä kukaan edes aavista, että täällä sisällä elämä muuttuu.

Hän on ollut oikeussaleissa ennenkin. Ne eivät häntä pelota. Tuomari ja lautamiehet istuvat korokkeella, syyttäjät, puolustusasianajajat ja oikeudenkäyntiavustajat salin etuosassa, ja loput seuraavat istuntoa heidän takanaan.

Ja hän itse.

Syytetty.

Piet Hoffmann kääntyy ympäri ja katsoo yleisöä. Isä ei ole täällä. Hän ei koskaan tulisi poikansa oikeudenkäyntiin – pyytää nyt vapaata töistä ja ilmoittaa syyksi *tämä*? Mikä häpeä. Isä oli muuttanut Ruotsiin ja halunnut tehdä niin kuin oikein oli, ja nyt hänen esikoisensa istuu syytetyn penkillä. Mutta äiti on paikalla. Ja kaverit, heitä on paljon. He virnuilevat. Niin kuin kirkossa, hautajaisissa, kun kaikki ovat vakavia ja hiljaisia eikä kukaan tiedä mitä tehdä, silloin alkaa naurattaa. Sitä paitsi tilanne tekee heihin vaikutuksen. Se on kuin teatteria, he ovat esityksen yleisö. Kaikki osallistuvat näytelmään, ja hän seisoo lavalla ja peilaa itseään heihin ja kaikki tapahtuu nyt eikä silloin, hän ei ole ajatellut niin pitkälle.

Hurja määrä väkivaltaa. Ja murtoja. Huumekauppaa aina välissä. Sosiaaliviranomaiset pitivät häntä koko ajan silmällä, ja kun hän

kolmetoistavuotiaana pahoinpiteli oman ohjaajansa, alkoi puhe poikakodista – täällä sinulle on annettu mahdollisuus, ja sinä menet ja lyöt sitä ainoaa ihmistä, joka vielä uskoo sinuun. Viimeisenä keinona hänet ohjattiin kamppailulajien pariin. Thainyrkkeilyyn. Suuntaamaan rai-vonsa johonkin muuhun kuin tavan ihmisiin. Sossu varmisti, että hän kävi treeneissä, seuran tyypit olivat kuulemma aiemmin onnistuneet kesyttämään kaikkein vaikeimmatkin tapaukset lajilla, joka opetti nöy-ryyttä, karisti kadulta omaksutut ajatusmallit ja harjaannuttaisi hänet-kin hallitsemaan impulssejaan. Se meni heti pieleen. Valmentaja päätti antaa hänelle oppitunnin, ja kun myös seuraava harjoitusrupeama meni päin helvettä, Piet poltti pärensä ja tyrmäsi treenikaverinsa jo pukuhuoneessa vastoin kaikkia sääntöjä. Silloin sossu päätti, että nyt riittää – olemme kokeilleet kaikkia keinoja, nyt on poikakodin vuoro.

Syy ei ollut äidin ja isän. Monen asiat olivat olleet paljon huonom-min. Äiti laittoi ruoan pöytään ja tiesi varsin hyvin, että kun Piet täyttäisi viisitoista, poliisi kolkuttaisi samana päivänä heidän kotinsa oveen. He olivat varoittaneet häntä jo aiemmin – hetki koittaisi, kun hän olisi tarpeeksi vanha joutumaan rikosoikeudelliseen vastuuseen. Hän sai muutaman kuukauden tuomion, he pystyivät todistamaan, että hän oli hakannut pari vartijaa.

Nyt tilanne on pahempi.

Kuusi kuukautta myöhemmin hän istuu tässä, kaikkea muuta kuin ylpeänä. Kyse ei ole siitä, että hänet tuomittaisiin pitkäksi aikaa nuo-risovankilaan, se ei ole hänelle mikään ongelma, sitä kohtaan hän ei tunne pelkoa, ei odota siltä mitään – hän on aina tiennyt, mihin hänen tiensä johtaisi, melkein kaivannut sitä välillä. Se kuuluu asiaan. Enem-mänkin kyse on siitä kaverista, jota hän vahingoitti. Tai ei kaverista, tuntuu kuin hän olisi hakannut isänsä tai isoisänsä.

Miehen nimi on Nilsson, siinä kaikki.

Piet ei pysty ajattelemaan etunimeä, se ei käy, miehestä tulisi liian todellinen.

Nilsson istuu keskellä oikeussalia oikeudenkäyntiavustajansa vie-ressä, ja Pietin on vilkaistava häntä, kohdattava katse, jota ei käy vält-täminen. Niin pirun syyllinen, sellaiseksi hän itsensä tuntee. Vanhus oli menettänyt kuulon toisesta korvastaan, se oli tullut esiin jo poliisi-

kuulusteluissa, eikä hänen katseessaan siltikään ole häivähdystäkään aggressiivisuutta tai vihaa – vanhus näyttää yksinomaan surulliselta. He tarkkailevat toisiaan ja juuri siinä, juuri silloin heidän tiensä kohtaavat. Sillä viisitoistavuotias pahoinpitelijä on yhtä surullinen. Piet tuskin tietää, mitä vastaa syyttäjän ja asianajajan kysymyksiin, hänen ajatuksensa ovat liian sekaisin, niitä on liikaa, mutta ensimmäistä ja ainoaa kertaa hän ei kiistä rikosta, ei kiistä syyllisyyttään.

Syyttäjän ei tarvitse painostaa häntä lainkaan, vain kuunnella, kun hän tunnustaa.

Olin kännissä ja olin rikkonut Stora Torgilla sijaitsevan tupakka-kaupan ikkunan, ja hän seiso siinä ja huusi poliisi, soittakaa poliisille. Laskeduin alas, siinä oli sellainen muuri, hyppäsin alas ja potkaisin häntä, no, päähän. Ja sitten potkaisin häntä uudestaan, kun hän makasi maassa.

Kuvottavaa.

Hän on kuvottava.

Kun hän sanoo sen ääneen. Kun hän kuulee sen.

Häntä kuvottaa, että tuo vanha äijä, Nilsson, aikuinen, joutuu istumaan siinä vastapäätä jotain vitun kakaraa, joka on pilannut hänen elämänsä. Piet on ollut oikeudessa väkivallan takia ennenkin eikä ole tuntenut mitään, ne toiset olivat ansainneet sen, mutta tämä mies ei ollut ansainnut mitään pahaa ja oli silti vammautunut pysyvästi.

Silloin se karkasi käsistä. Syyttäjän kuvassa vasemmalla puolella on se vanha mies, jonka minä potkin kuuroksi. Se Nilsson.

Lapsuus.

Se hemmetin kuva tulee mieleen, kun hän puhuu ja koko oikeussali kuuntelee. Kuin hän olisi kahdessa paikassa yhtä aikaa.

Kuva luokasta 9A, jolle hän on jättänyt hyvästit vain muutamaa kuukautta aikaisemmin, ja hänen viimeisen kesälomansa merkillinen matka, muutama metri torin poikki aivan toisenlaiseen elämään. Tuolla minä käyn koulua, joka on sekä menneisyys että tulevaisuus, ja

tuolla on tupakkakauppa, josta ostimme pieninä karkkia ja varastimme isompina röökiä, ja juuri siellä minä potkin ihmisen rikki.

Vanhus katsoo todistaessaan vain Piet Hoffmannia, ei ketään muuta, ja kuvailee hitaasti, miten buutsien kovat kärjet osuivat hänen päähänsä, kun hän seiso i ja kun hän makasi. Hän ei vielä kää n näyt ä vi haiselta. Hän tietää, että viisitoistavuotias on tunnustanut poliisi-kuulusteluissa, ja jos kaksi ihmistä tapaa niin kuin he nyt tapaavat, se ei ole leikkiä, se on totta, he näkev ät toisensa.

Luvassa ei ole kansliatuomiota, pohdinta-aika riittää, ja kaikki pois-tuvat oikeussalista sillä välin, kun tuomari ja lautamiehet vetäytyvät pohtimaan ratkaisua. Silloin uhri hakeutuu rikollisen pakeille. Nils-son tulee Pietin luo, haluaa kätellä, ja Piet takeltelee anteeksipyyntön, aivan kuten syyttäjän kuulustelussa.

Vanha mies näyttää niin yksinäiseltä.

Jos Pietin edessä olisi seisonut ikätoveri, joka olisi huutanut ja kiljunut, se ei olisi tuntunut miltään, mutta nyt hänestä tuntuu ihan samalta kuin äskenkin – Piet tietää olevansa kuvottava.

He istuvat paikoillaan, kun kärjätuomari lukee tuomion. Ensin henkilötutkinta. Tällä kertaa Pietille tehtiin ensin suppea mielen-tilatutkimus – psykologi ja nuorisopsykiatrian lääkäri tulivat tutkinta-vankilaan, ja se kesti kauan. Ilmeisesti he olivat myös haastatelleet monia ihmisiä, vanhoja opettajia ja yhtä nuorisotalon työntekijää ja jalkapallovalmentajaa, sitten sosiaaliviranomaiset ja ehdonalaisvalvoja lisäsivät omat lausuntonsa.

Heikko impulssikontrolli. Epäkypsä. Vaikeus ottaa vastuuta. Aggressiivisuus purkautuu väkivaltana.

Pietillä ei ole mitään vastaan sanottavaa, se on melko täsmällinen kuvaus pojasta, joka istuu hyödyttömän puolustusasianajajansa vie-ressä odottamassa tuomion viimeisiä rivejä, rangaistusta.

Syyttäjä on vaatinut neljää vuotta tapon yrityksestä tai törkeästä pahoinpitelystä, mutta tuomio on kolme vuotta.

Piet tietää, että hän on yksi viimeisistä, joka saa tuomionsa ennen kuin käyttöön tulee uusi käsite, nuorisokoti. Sillä ei ole väliä. On aivan sama, kutsutaanko sitä kasvatuslaitokseksi vai nuorisovankilaksi vai arestiksi vai koulukodiksi vai pakkohoidoksi nuorisokodissa, ketä

kiinnostaa mihin asuun paska puetaan, jos se on silti paskaa, viisitoistavuotiaita vankilassa.

Pahin on vielä edessä.

Ei tuomio, se on mitä on – vaan kun Nilsson tulee taas hänen luokseen ja haluaa puhua.

– Toivottavasti kaikki sujuu hyvin.

Siinä kaikki.

Vanhus myös tarkoittaa sitä, sen näkee katseesta.

Mutta kaikki ei tule sujumaan hyvin. Uhri tietää sen, Piet tietää sen. Hän tietää, että tuomioistuin voi antaa hänelle minkä tahansa rangaistuksen, sillä ei ole asian kanssa mitään tekemistä, vaan energialla, siitä tässä on kyse. Voimasta ja vihasta ja levottomuudesta, jotka vain ovat ja joiden on purkauduttava jotenkin ja joiden tuloksena on lisää huumeita ja lisää murtoja ja lisää pahoinpitelyn uhreja.

Mutta ei sellaisia kuin Nilsson. Piet ei enää koskaan kävisi sellaisen ihmisen kimppuun, joka ei ole ansainnut pahaa, jolla ei ole mitään tekemistä minkään kanssa, joka vain sattuu paikalle.

Kävellessään ulos oikeussalista hän ei ajattele mitään.

Ei mitään mahtipontista, sellaista kuin *nyt kärsin rangaistukseni, koska olen tehnyt väärin*, ei mitään hölynpölyä. Hän istuu tuomionsa, mutta he kaksi, viisitoistavuotias ja vanhempi mies, rikoksentehtyjä ja hänen uhrinsa, olisivat yhtä hyvin voineet istua kahvilassa juttelemassa, painoarvo olisi ollut sama, vakavuusaste olisi ollut sama, hän olisi ollut ihan yhtä vitun häpeissään, olisi tuntenut itsensä ihan yhtä kuvottavaksi.

Hän kävelee ulos täysin turtana, se ei ole vaikeaa eikä surullista, käräjäoikeuden tuomio ei tunnu missään.

Se on kuin yksi pitkä liike – askelten kaiku seuraa häntä tuomioistuimen ja kaupungintalon ovesta ulos, kohti muuria ja piikkilankaa ja nuorisovankilaa eikä lakkaa ennen kuin hän istuu sellinsä sängylle.

NYT

ensimmäinen osa

HÄN MUISTI SEN aamun.

Askeleet, jotka johtivat ulos oikeussalista, ensimmäisen rangaistuksensa.

Viisitoistavuotiaan pojan, joka matkalla nuorisovankilaan kääntyi ympäri ja näki kaltereiden lomasta neljäkymmentäkaksivuotiaan miehen aikuisten sellissä korkean turvaluokituksen vankilassa.

Itsensä.

Kaikki se aika. Kaaosta, rakkautta, kuolemaa ja hyvin todellisia lapsia. Hän oli kulkenut ympyrää ja palannut lähtöpisteeseen.

Vaikka hän oli haudannut kaiken. Jättänyt menneisyyden taakseen jo kauan sitten.

Sen tilalle hän oli rakentanut uudenlaisen arjen, oppinut toimimaan siinä. Kaukana rikollispiireistä. Hän ei ollut suostunut edes uusiin peitetehtäviin Ruotsin poliisissa, vaikka ne olisivat tienneet kixsejä, adrenaliinia ja tunnetta siitä, ettei kaikki ollut ennalta määrättyä. Hän oli asunut tavallisessa talossa tavallisella asuinalueella tavallisen perheen kanssa. Oli elänyt ja tehnyt työtä kunniallisesti. Päivisin hän oli pitänyt Zofiaa tiukasti sylissään, kuiskannut iltaisin hyvät yöt, suukottanut kahden ihanan pojan ja pienen tyttären pehmeitä poskia, ihas-tellut tytön silmiä, jotka säkenöivät kirkkaammin kuin mikään muu.

Piet Hoffmann oli huijannut kaikkia.

Piet Hoffmann oli huijannut jopa Piet Hoffmannia.

He olivat niin kovasti halunneet uskoa siihen, uskoa että hän oli muuttunut.

Hän oli lyönyt kättä päälle läheistensä kanssa uudesta elämästä mutta unohtanut sopia asiasta itsensä kanssa, ei ollut koskaan täysin tullut sinuiksi uuden minänsä kanssa. Hän oli unohtanut, että jos ilma

ympärillä tuntuu tukahduttavalta eikä mikään merkitse enää mitään, ihminen lakkaa olemasta.

Ehkä hän juuri siksi oli suostunut vielä viimeisen kerran toimimaan Ewert Grensin ja poliisin peitetehtävissä – palannut väliaikaisesti vanhaan maailmaansa, soluttautunut järjestäytyneiden huumekauppiaiden sisäpiiriin jäljittämään murhaajaa. Ryhtynyt vakoojaksi ja ottanut vanhojen kontaktiensa avulla paikkansa huumeiden valtakunnassa. Ja onnistunut. Salakuljettanut ja myynyt huumeita ja paljastanut tiedustelutoimintansa avulla järjestäytyneen rikollisjengin.

Mutta vähitellen hän oli alkanut tuntea myös jotakin muuta.

Oli ylipäättään alkanut tuntea.

Kiihkon, sen ihanan kiihkon, jonka vain rikollinen toiminta herätti.

Hän oli kaivannut sitä niin. Tiedostamatta. Kaivannut sitä, mikä joskus oli ollut hänen koko elämänsä, missä valta otettiin väkivalloin, missä ulkopuolisesta tuli sisäpiiriläinen. Se tuntui niin hyvältä. Liian hyvältä. Hän liukui rajan yli, muisti kuka oli joskus ollut ja rakasti sitä.

Koska se oli hän. Se *myös* oli hän.

Hän ei ollut huomannut lakanneensa elämästä arkea. Hän oli kunnollinen ja pysytteli kotona, osallistui perhe-elämään kaikin mahdollisin tavoin, mutta ei kuitenkaan ollut läsnä. Oli paikalla mutta poissa.

Hän kaipasi sydämen lisälyöntejä ja ihoa, joka peittyi hikeen.

Hän kaipasi aaltoja, jotka lyövät rannasta pois päin, eivät rantaan, jotka törmäävät kaiken ja kaikkien kanssa ja jatkavat matkaansa, pidemmälle ja pidemmälle.

Hän kaipasi niitä niin paljon, että hyväksyi tällä kertaa jopa sen, mikä oli kiellettyä: soluttautui rikollisjengiin ilman viranomaisten tavanomaisia takuita siitä, että hänen nimeään ei löytyisi mistään, jos hän olisi niin kömpelö että jäisi kiinni. Ja lopulta hän jäi kuin jäikin poliisin haaviin ihan toisessa operaatiossa, Tukholman huumebisneksen keskeisenä toimijana. Tällä kertaa mikään ei suojannut häntä syytteesenpanolta.

Kymmenen vuotta vankeutta.

Hovioikeuden tuomio oli ollut perusteltu, oikeudenkäynnissä häntä vastaan esitetyt todisteet olivat olleet kiistattomia.

Piikkilankojen ja betonimuurien takana, kun hänellä oli ollut runsaasti aikaa ajatella, hän oli sen vihdoin tajunnut. Ei se ollutkaan niin. Ei se ollutkaan enää hän. Se oli paljon yksinkertaisempaa – hän halusi vain nähdä lastensa kasvavan.

Hän halusi kotiin.

Yksi vuosi istuttu, yhdeksän jäljellä.

Joka aamu samanlainen kuin edellinen. Ylös kauan ennen herätystä, kasvojen huuhtelu sellin lavuaarissa, vilkaisu peiliin ja Hugon kysymykset korvissa. *Kuka sinä olet?* Hänen vanhin poikansa, joka seisoi aivan hänen selkänsä takana ja yritti nähdä hänen lävitseen mutta joka katosi, kun Piet kääntyi ympäri. *Hei, haloo? Isä?* Selliin jäi vain ääni, hauras ja vahva, pieni ja suuri samaan aikaan. *Kuka sinä olet, isä? Oikeasti?*

Seuraavaksi hän ajoi aina partansa, huuhteli kasvonsa uudelleen, uudelleen ja uudelleen jääkylmällä vedellä. Se oli jonkinlainen neuroosi. Aamupalalle piti saapua raikkaana. Kieltäytyä olemasta yksi niistä, jotka haisivat hielle ja runkkaukselle ja amfetamiinille, istuivat väsyneinä ja pureskelivat siirappileipää ja joivat kahvia, jota laihempaa ei ollut missään.

Kun Rikosseuraamuslaitos oli analysoinut hänen pakoriskinsä, vaarallisuusasteensa ja rikolliskontaktinsa, hänet kuljetettiin Kronobergin tutkintavankilasta kansalliseen vastaanottoyksikköön. Aspsåsin vankilaan, Ruotsin kovimpaan. Hän oli jo silloin päättänyt, että hän olisi ensimmäisestä päivästä lähtien Piet Hoffmann. Kulkisi vankilan portista, osaston käytävää, lukittujen sellinoviehien ohi ilman henkistä haarniskaa, astuisi sisään avoimin mielin, mitä se ikinä tarkoittikin. Tunne oli sama kuin ensimmäisellä kerralla, *okei, asiat ovat nyt näin, nyt minä teen tällä tavalla*, mutta kaipuun kohde täysin toinen. Tuolloin hän oli ollut viidentoista eikä ollut uhrannut ajatustakaan perheelleen, äidille ja isälle. Hän oli miettinyt, mitä kaverit olivat sillä hetkellä hommanneet. Olivatko he murtopuuhiissa jossakin kaupassa? Tai kassakaapin kimpussa? Ehkä he makasivat puistossa polttamassa pilveä ja tekemässä suunnitelmia illaksi? Nyt, puoli elämää myöhemmin, hän ei pystynyt edes istumaan sellin lavitsalla ja vetämään henkeä kuvittelematta Zofiaa, Hugoa, Rasmusta ja Luizaa viereensä – hengittämättä heitä sisäänsä ja pidättämättä heitä siellä niin kauan kuin pystyi.

Siksi he eivät saaneet vierailla.

Asianajajat ja poliisit saivat kyllä tulla. Mutta ei hänen perheensä, eivät ne neljä, jotka merkitsivät hänelle enemmän kuin mikään muu.

Hän ei halunnut tavata ketään heistä. Hän ei halunnut tavata Zofiaa, ei halunnut puhua tämän kanssa, ei halunnut kuulla sitä.

Että se oli ohi.

Hän ymmärsi kyllä. Ei hyväksynyt, mutta ymmärsi. Hän oli saanut enemmän mahdollisuuksia kuin ansaitsi, ja hän oli heittänyt menemään niistä joka ikisen. Kunnes vaimo oli antanut uhkavaatimuksen ja Piet lupauksensa.

Jos joudut taas vankilaan, Piet.

Minä lupaan.

Jos sinun täytyy vielä kerran paeta, jotta näkisit seuraavan lapsesi kasvavan.

Minä lupaan.

Niin minä jätän sinut. Ja kun minä lähden, se on lopullista.

Vain kerran hän oli antanut heille luvan tulla. Kahdeksan kuukautta sitten. Pitkä puhelu lasten kanssa oli päättynyt Hugon itkuun, eikä Piet Hoffmann ollut jaksanut enää juosta pakoon. Hän oli hakenut vierailulupaa, ja hänen kaunis perheensä oli matkustanut tänne sunnuntaina metrolla, junalla ja bussilla, hän oli katsellut sellistään, kun he olivat kävelleet pääteasemalta, seurannut heitä tien päähän ja Aspsåsin vankilan valtavan parkkipaikan poikki. Kuinka ihmeellisesti hänen ihanat lapsensa olivatkaan sädehtineet, kun he olivat odottaneet korkean portin ulkopuolella! Hugo mustassa pitkähihaisessa T-paidassa ja Rasmus farkkutakissa ja pikku Luiza valkoisissa tennareissa, jotka hänellä oli jalassaan varmaan ensimmäistä kertaa ja joissa hän näytti mielestään erityisen hienolta. Heidän isänsä oli seissyt varpaillaan sellinsä ikkunassa nähdäkseen heidät koko ajan ja kuvitellakseen, kuinka he pian istuisivat harmaassa betonibunkkerissa, jossa heitä ei yhdistäisi mikään muu kuin veri, kuinka he laskisivat sekunteja ja katsoisivat ujosti toistensa ohi ja yli, kuinka häpeä tuntuisi tukahduttavalta.

Hän ei koskaan mennyt alakertaan. Kieltäytyi likahtamastakaan, kun kaksi vartijaa avasi hänen sellinsä oven. Hän seisoi kalteri-ikkunan ääressä ja katseli, kuinka hänen neljä rakastaan kävelivät kohti tietä ja bussia ja paluumatkaa.

Se häpeä oli todellakin tukahduttanut kaiken.

Tähän iltapäivään saakka. Tänään he yrittäisivät uudelleen.

Nyt hän istui sängyllä ja siirtyi sentti sentiltä kohti sen reunaa pakottaakseen itsensä liikkeelle tavalla tai toisella. Seinään kiinnite-tyllä pöydällä odotti tarjotin, jolla oli pikakahvia, mehulasit ja jonkun muun leipoma sokerikakku. Hän ei kertakaikkisesti pystynyt siihen kummalliseen rituaaliin, seisomaan keittiössä kaikkien niiden muiden joukossa, jotka eivät tavallisesti välittäneet yhtään mistään, mutta tekivät ison numeron sokerikakun leipomisesta vierailijoita varten. Aivan kuin viihtyisivät vankilassa, kutsuisivat ihmisiä kotiinsa kahville.

Tämän kakun oli leiponut Mulle – Mulle joka istui elinkautista viereisessä sellissä. Piet oli joskus lukenut murhista, joista hänet oli tuomittu, ja jos joku oli ansainnut elinkautisen teoistaan niin Mulle. Mutta Mulle sattui pitämään sellinaapuristaan, ja osastolla, joka oli täynnä jengirikollisia ja epäonnistuneita arvokuljetusryöstäjiä ja niitä, jotka eivät osanneet sanaakaan ruotsia, Piet Hoffmannista oli tullut hänen ystävänsä sikäli kuin se tässä maailmassa ylipäänsä oli mahdollista. Ja kun Mulle oli eilen illalla astunut Pietin selliin vastaleivotun sokerikakun kanssa ja ilmoittanut kovaan ääneen, että *onhan sulla oltava jotakin tarjottavaa, kun lapset tulevat*, homma oli ollut selvä. Mulle, joka ei myöskään tavannut sukulaisiaan – kukaan ei enää halunnut tulla käymään, hän oli lopultakin onnistunut pelottelemaan kaikki tiehensä – oli ihan itse sekoittanut ainekset, voidellut vuoaan, paistanut kakun 175 asteessa ja laskenut sen Hoffmannin sellin lattialle.

– Nyt on aika.

Ovelta kuului koputusta. Se oli joku vartijoista.

– Hoffmann, sinulla on vieraita alakerrassa.

– Mitä?

– Perheesi on täällä.

– Ei.

– Kyllä, kyllä, he istuvat...

– Ei. Ei! Minä en ota vastaan vieraita.

Häntä hikoilutti. Sydän ja keuhkot eivät päässeet yhteisymmärrykseen siitä, missä järjestyksessä niiden kuuluisi toimia.

– Jassoo, sanotaanko heille siis niin? Että sinä jänistät – tälläkin kerralla?

– Joo.

– Kadut sitä myöhemmin.

– Etkö sinä hitto soikoon kuule, mitä minä sanoin!

Vartija oikaisi univormuaan ja poistui paikalta – mutta ei ehtinyt paria metriä pidemmälle.

– Odota!

Hoffmann työnsi sellin oven auki ja ryntäsi hänen peräänsä.

– Kyllä minä *haluan* heidät tavata! Minä vain... Sori siitä, mitä sanoin.

Vartija nyökkäsi hiljaa, hän oli kuullut pahempaakin, nähnyt isokokoisten, vaarallisten vankien muuttuvan pieniksi lapsiksi, kun heidän oli määrä tavata omat lapsensa.

Kun Piet Hoffmann oli ensimmäisen kerran saanut luvan vierailuihin, hän oli soittanut Zofialle vankilan puhelimesta ja pyytänyt tätä puhumaan Hugon, Rasmuksen ja Luizan kanssa siitä, ettei vierailu sittenkään ollut hyvä ajatus. Kun Zofia oli kieltäytynyt ja selittänyt, että lapsilla oli oikeus tavata isäänsä riippumatta siitä, mitä hän ajatteli miehestään, Piet oli vihastunut, alkanut huutaa ja kyseenalaistaa Zofian sanoja ja hukuttanut tämän solvauksiin niin, että Zofia muuttaisi mielensä. Sekään ei ollut auttanut. Silloin hän oli lopulta paljastanut vaimolleen totuuden, kertonut pelostaan, pimeimmästä huoneesta, johon oli koskaan astunut.

Ja niin kaikki neljä seisoivat taas vankilan portilla, muurin ja piikkilanka-aidan takana.

Heidän silmissään oli etsivä katse. Jossakin tuolla sisällä oli isä.

– Hoffmann, alahan tulla. Ota tarjotin, saat kävellä minun ja Mårtenssonin välissä.

Piet tuijotti mehulaseja, sulautui sokerikakun tuoksuun.

Tapaaminen oli mahdoton.

Siihen ei voinut valmistautua.

Hänen tehtävänsä oli selittää. Tehdä siitä kaikesta ymmärrettävää.

Miksi.

Miksi hän oli tehnyt valintoja, jotka olivat johtaneet vakaviin rikoksiin ja niin pitkään vankilatuomioon, että hänen poikansa ehtisivät

sen aikana kasvaa aikuisiksi ja muuttaa pois kotoa, että hänen pieni tyttärensä ennättäisi aloittaa ranskan opinnot yläkoulussa.

Eniten kyse oli Hugosta. Se nyt vain oli niin. Rasmus ja Luiza eivät etsineet selityksiä samalla tavalla, he vain elivät elämäänsä, olivat siinä kiinni – ja Piet oli siitä heille kateellinen. Hugo oli tuomari. Hän ei ollut koskaan saanut kunnollista vastausta kysymykseensä.

Kuka sinä olet, isä? Oikeasti?

Hoffmann irrotti otteensa sängynlaidasta ja kalteri-ikkunasta – ja lähti kävelemään. Ilman tarjotinta. Siihen hän ei yksinkertaisesti pystynyt, ei voinut ottaa sitä kantaakseen, se painoi liikaa.

Valvontakamerat, osastojen lukitut ovet, yli satametrinen betoni-tunneli, joka kiemurteli vankilan pihan alla.

Vaellus poikki tyhjiä päivien, sisällöttömien tuntien.

Elämättä jäävän elämän.

Hän oli sanonut sen kaikille jo ensimmäisellä viikolla – teissä ei ole mitään, mikä kiinnostaisi minua. Olen kokenut tämän ennenkin. Nyt lasken vain aikaa. Minä en pelaa mitään pelejä, en biljardia, en korttia, en mitään sellaista paskaa, se on tällä selvä. Olen saanut hemmetti soikoon tarpeekseni kaikesta siitä linnadraamasta: *Hoffmann, ootko kuullut, että Ahmed C-talossa myy skeidaa*. Valitsen itse, kenen kanssa olen tekemisissä, eikä niitä ole monta.

Ja mitä hittoa he siihen sanoisivat? Kai kaikki täällä halusivat sitä samaa?

Perhe odotti jo vankilan tapaamistilassa, kun hänet päästettiin sisään.

Rasmus ja Luiza pomppivat ylös alas panosängyllä, Hugo oli käper-tynyt lattialle huoneen ainoan ikkunan alle, ja Zofia istui yksinkertai-sella tuolilla, eikä Hoffmann kyennyt katsomaan vaimoaan silmiin.

Kaikki oli juuri niin kuin hän oli kuvitellut, niin kuin hän oli pelännyt.

Vajanaisia lauseita. Ujoja tekohymyjä. Levottomia vartaloita jatku-vassa liikkeessä. Perhe, jota sen jäsenet olivat vielä vähän aikaa sitten pitäneet itsestäänselvyytenä ja joka ei nyt lainkaan tiennyt, miten olla yhdessä, kun välissä ei ollut suojana katettua keittiönpöytää.

Hän tiesi, mitä he olivat joutuneet käymään läpi tänne tullessaan. Miten he olivat joutuneet nöyrytymään hänen takiaan, vaaralliseksi luo-

kitellun vangin, joka oli saanut pitkän tuomion törkeästä huumausainerikoksesta. Zofia oli joutunut riisuutumaan alasti vartijoiden silmien alla ja kumartumaan eteenpäin, kun hänen jokainen ruumiinaukkonsa oli tutkittu, vieras käsi oli työntynyt jalkojen väliin varmistamaan, ettei hän yrittänyt salakuljettaa huumeita muurien sisäpuolelle. Vaimoille ei annettu kivunlievitystä, eikä lapsille, jotka odottivat betonikäytävällä ja oksensivat jännityksestä vankilan seinää vasten ja uudelleen sitten, kun viimeinenkin turvatarkastus oli ohi.

Sinulla oli mahdollisuus valita, isä. Etkä sinä valinnut meitä.

Ei Hugo sitä ääneen sanonut istuessaan jähmettyneenä lattialla, mutta niin hän silti sanoi.

Hiljaisuuden rikkoi lopulta Luiza, joka ei ollut vielä edes nelivuotias.

– Onko tämä sun uusi koti, isä?

Ja Rasmus sai heidät nauramaan.

– Joo, me ollaan nyt isän kämpillä. Sillä on täällä sellainen yksiö, Luiza. Se on siinä vähän niin kuin vuokralla.

Jopa Hugo hymyili varovasti, kun Rasmus pyyhkäisi kädellään kertakäyttölakanan alla olevaa muovia, joka päästi rapisevan, vinkuvan äänen, ja tavoitteli panosängyn päädyssä roikkuvaa paperia.

– Jotkut asuvat neliössä tai kolmiossa tai kaksiossa. Mutta meidän isäpä asuu yksiössä, jossa on vessapaperia.

Ja niin Rasmus, joka suhtautui huolettomasti kaikkeen, mikä kohdalle osui, maalasi luultavasti kuvan, joka oli täysin totta. Ainakin Luizalle, joka ei vielä ymmärtänyt ajan käsitettä ja pitäisi ennen pitkää täysin normaalina, että hänen isänsä istui vankilassa, asui siellä, muita muistikuvia hänellä ei isästään olisi.

Pietkin yritti hymyillä paperirullalle ja alkoi selittää, että niin sanottu perhehuone oli tänään varattu ja että siksi heidän oli tavattava tässä oudossa tilassa. Hän kuitenkin keskeytti pian itsensä – eihän se parantaisi sitä helvetillistä tilannetta, johon hän oli heidät kaikki saattanut.

Vain kerran häntä alkoi ärsyttää. Eivät perheenjäsenet vaan vartija, joka oli koko vierailun ajan yrittänyt tehdä itsensä näkymättömäksi sellin yhdessä nurkassa mutta keskeytti yhtäkkiä yhden Rasmusen spontaaneista halauksista.

- Tiedät kyllä säännöt, Hoffmann.
- Poika on kaksitoista! Mitä hittoa sinä oikein meinaat?
- Koskettaminen on kielletty.
- Eikö sinulla ole sydäntä lainkaan?
- Se on vankeinhoitolain määräys. En minä sitä ole kirjoittanut.

Rasmus yritti rauhoitella häntä omalla tavallaan, hänhän se oli innostunut halailemaan vähän liikaa, hän pörrötti isänsä hiuksia, kuten oli aina tehnyt, kun he olivat kisailleet keskenään. Mutta se oli vain yksi kielletty kosketus lisää.

- Selitin säännöt mielestäni aika selvästi.
- Hei, olen ollut mallivanki koko vuoden.
- Vierailusi ovat valvottuja, Hoffmann. Syystä.
- Enkä minä ole narkkari.
- Jos tämä kerta sujuu hyvin, sinulla on vielä muutama vartioitu vierailu jäljellä, mutta sen jälkeen voit ehkä siirtyä vartioimattomiin.
- Ja kaiken, mitä tein, tein yksin. Ei minulla ole mitään hiton jengiä selustassani esittämässä vaatimuksia. Nämä tässä ovat minun lapsiani enkä siitä huolimatta... saisi koskettaa heitä?

- Yksikin kosketus vielä ja vierailu päättyy siihen.

Silloin Piet Hoffmann kävi vartijan kimppuun – tai olisi käynyt, ellei Zofia olisi puuttunut asiaan ja käskenyt häntä hitto soikoon rauhoittumaan. Zofia selitti niin rauhallisesti kuin pystyi, että mies oli ollut jännittynyt ja ahdistunut ennen tapaamista ja siksi reagoi juuri kuin ihminen, joka oli jännittynyt ja ahdistunut, eikä sitä olisi pitänyt olla niin pirun vaikea ymmärtää.

Tappelua ei tullut. Ei myöskään enempää koskettelua. Oikeastaan ei tullut enää yhtään mitään. Perhetapaaminen lopahti hiljalleen kuin itsestään, kenelläkään ei ollut enempää sanottavaa.

Silti he olivat sanoneet kaiken.

Matkalla takaisin selliin vankilan ulkoilupihan alla kulkeva kellari-käytävä tuntui yhtä loputtoman pitkältä kuin tullessa. Jokainen askel kaikui. Vai oliko se hänen ajatustensa ääni. Ajatusten, jotka pörräsivät tuon viisitoistavuotiaan pojan – vain vuoden Hugoa vanhemman – ensimmäisen vankeustuomion ympärillä. Pojan, jonka läheisyyden hän tunsikin vain harvoin, mutta jonka saappaisiin hän saattoi helposti

astua, muistaa tarkalleen, kuka hän oli ja mitä hän ajatteli istuessaan yhdellä käräjäoikeuden kovista tuoleista vastapäätä miestä, jota oli potkaissut päähän ja joka oli siksi menettänyt osan kuulostaan. Muistaa sen, mikä ei enää koskaan saisi toistua. Totuuden, jota ei voinut selitellä parhain päin, kun vanhempi mies katseli häntä – katsoi suoraan hänen sisimpäänsä.

Piet näki uuden vangin jo kaukaa.

Mies oli hänen ikäisensä ja käveli ylpein askelin, kuin olisi tottunut olemaan se, jota toteltiin.

Univormuasuiset vartijat marssivat hänen edessään ja takanaan, ja hän kantoi juutissäkkiä, kuten kaikki, jotka olivat juuri saapuneet, vaihtaneet siviilivaatteet vangin asuun ja napanneet mukaansa seuraavan kymmenen vuoden puvuston. Miehen odotellessa kolmannenkin turvaoven avautumista Piet Hoffmann sai hänet kiinni. He olivat toisistaan enää muutaman sekunnin, muutaman askeleen päässä.

He katselivat toisiaan, niin kuin tapana on.

Sitten uusi vanki hätkähti.

– Hei, oletko sinä...?

Hoffmann ei vastannut.

– Ei helvetti, sinähän se olet!

Hoffmannilla ei ollut aavistustakaan, kuka kyselijä oli, eikä häntä kiinnostanut solmia uusia tuttavuuksia. Mulle riitti, yksi juttukaveri oli tarpeeksi. Tämä uusi tyyppi sai olla kuka hyvänsä, kuulua mihin verkostoon tai jengiin hyvänsä, olla syyllinen mihin rikoksiin hyvänsä.

Hän saisi hoitaa omat asiansa, Piet Hoffmann hoitaisi omansa.

Tulokas ohjattiin sisään G-ovesta, ja Hoffmann itse jatkoi matkaa käytävän päähän, ovelle, johon oli merkitty H. Hän tunsu hienoista ylpeyttä siitä, että oli pitänyt itselleen antamansa lupauksen – ettei hän ollut enää se viisitoistavuotias, joka oli käyttäytynyt idioottimaisesti joka ikinen kerta saapuessaan nuorisovankilaan tai tavatessaan uuden vangin. Joka oli vastannut mahtailuun mahtailemalla vielä vähän enemmän. Joka oli vastannut huutoon huutamalla vielä vähän lujempaa. Joka oli neljäkymmentäkaksivuotiaan tavoin päättänyt pitää psykologien alhaiseksi impulssikontrolliksi nimeämän piirteensä kurissa toisten vankien edessä, mutta epäonnistunut siinä täydellisesti.

Piet Hoffmann istuu vankilassa soluttauduttuaan huumejengiin rikoskomisario Ewert Grensin pyynnöstä. Eräänä aamuna vankilaan saapuu uusi vanki, jengipomo Pikkuveli, jonka Piet tuntee jo lapsuudestaan. Pikkuveli syyttää Pietiä veljensä katoamisesta. Viisitoistavuotias Isoveli häipyi 90-luvulla nuorisovankilan lukitusta huoneesta, eikä häntä nähty enää koskaan. Kertaheitolla Pietin perhe on hengenvaarassa, ja hänen on selvitettävä, mitä Isoveljelle tapahtui sinä yönä kauan sitten. Tilanteesta on vain yksi ulospääsy: *PAKO*.

”Kahdeksas kirja epätodennäköisestä, ikonisesta kaksikosta – ex-rikollinen Piet Hoffmannista ja ex-poliisi Ewert Grensistä – saattaa hyvinkin olla Roslundin tähän mennessä paras.”

– UPSALA NYA TIDNING

www.wsoy.fi

84.2

ISBN 978-951-0-51212-8